

Sprawa C-395/23 [Anikovi]ⁱ**Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym****Data wpływu:**

29 czerwca 2023 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Sofijski rajonen syd (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

24 czerwca 2023 r.

Wnioskodawcy w postępowaniu zabezpieczającym:

E.M.A.

E.M.A.

M.I.A.

POSTANOWIENIE

miasto Sofia, 24.6.2023 R.

Sofijski rajonen syd (sąd rejonowy w Sofii), [...], na posiedzeniu niejawnym w dniu dwudziestego czwartego czerwca dwa tysiące dwudziestego trzeciego roku, w składzie:

PRZEWODNICZĄCY: [...]

po zapoznaniu się [...] ze **sprawą cywilną nr 14139 z 2023 r.**, aby wydać orzeczenie, uwzględnił, co następuje:

ⁱ Nazwę niniejszej sprawy stanowi nazwisko fikcyjne. Nie pokrywa się ono z prawdziwym nazwiskiem żadnej ze stron postępowania.

Postępowanie toczy się na podstawie art. 267 akapit pierwszy TFUE.

- 1 Odesłanie prejudycjalne dotyczy jurysdykcji krajowej w zakresie postępowania zabezpieczającego mającego na celu zezwolenie na sprzedaż nieruchomości małoletnich dzieci, a także relacji między przepisami rozporządzenia 2019/1111 a przepisami rozporządzenia nr 593/2008. Ponadto powstaje również kwestia relacji między rozporządzeniem 2019/1111 a dwustronną umową międzynarodową między państwem członkowskim (Bułgarią) a państwem trzecim (Związkiem Radzieckim, odpowiednio Federacją Rosyjską), zawartą przed przystąpieniem tego państwa członkowskiego do Unii Europejskiej.

STRONY SPORU

Wnioskodawczynie

E.M.A., obywatelka Federacji Rosyjskiej, urodzona w [...] 2005 r.,

E.M.A., obywatelka Federacji Rosyjskiej, urodzona w [...] 2008 r.,

obydwie za zgodą ich matki M.I.A., obywatelki Federacji Rosyjskiej.

Pełnomocnik procesowy: adwokat [...] Tsoncheva z izby adwokackiej w Sofii, [...]

Żądania stron

- 2 Wnioskodawczynie wniosły o zezwolenie na sprzedaż należących do nich, po 1/6, udziałów we własności dwóch nieruchomości mieszkalnych (wakacyjnych) w miejscowości R. (położonej na wybrzeżu Morza Czarnego) oraz jednej nieruchomości w mieście B. (górkim kurorcie), szczegółowo opisanych we wniosku, za cenę nie niższą niż wycena podatkowa nieruchomości, przy czym cena sprzedaży miała być wpłacona przelewem bankowym na dwa rachunki bankowe dzieci prowadzone w bankach w Niemczech.

OKOLICZNOŚCI FAKTYCZNE SPORU

- 3 W czasie trwania małżeństwa M.I.A., matki dwójki dzieci E.M.A. i E.M.A., z ojcem M.A. – przy czym wszyscy są obywatelami rosyjskimi – matka nabyła we własnym imieniu trzy nieruchomości w Bułgarii w celach mieszkaniowych (wakacyjnych) – dwie na wybrzeżu Morza Czarnego i jedną w górkim kurorcie. Ponieważ zakup nastąpił w czasie trwania małżeństwa, mąż M.A. miał 1/2 udziału w nieruchomościach. Po śmierci męża M.A. w dniu 29.7.2015 R. w mieście L., Republika Cypryjska, jego udział w wysokości 1/2 został odziedziczony przez żyjącą żonę M.I.A. oraz dwoje dzieci. Odpowiedni dokument został wydany przez rosyjskiego notariusza, w którym potwierdzono, że dzieci i matka/mążonka

przyjęli spadek. Dzieci i matka mieszkają w Niemczech, gdzie, jak oświadczyli, znajduje się miejsce ich zwykłego pobytu.

MAJĄCE ZASTOSOWANIE PRZEPISY PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

Artykuł 1 lit. e) rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę [...];

Artykuł 7 ust. 1 rozporządzenia 2019/1111, [...];

Artykuł 98 rozporządzenia 2019/1111, [...];

Artykuł 4 ust. 1 lit. c) rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych [...];

Artykuł 24 pkt 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych [...]

MAJĄCE ZASTOSOWANIE PRZEPISY PRAWA BUŁGARSKIEGO

a) umowy międzynarodowe

UMOWA MIĘDZY BUŁGARSKĄ REPUBLIKĄ LUDOWĄ A ZWIĄZKIEM SOCJALISTYCZNYCH REPUBLIK RADZIECKICH O POMOCY PRAWNEJ W SPRAWACH CYWILNYCH, RODZINNYCH I KARNYCH

(Ratyfikowana dekretem nr 784 rady państwa z dnia 15 kwietnia 1975 r. – DW, nr 33 z 1975 r., w mocy od dnia 18 stycznia 1976 r.).

Opubl. DW, nr 12 z dnia 10 lutego 1976 r., uzup. DW, nr 17 z dnia 28 lutego 2014 r.

„Artykuł 25

Stosunki prawne między rodzicami a dziećmi

1. Stosunki prawne między rodzicami a dziećmi określa prawo umawiającej się strony, na której terytorium wspólnie zamieszkują.

2. Jeżeli miejsce zamieszkania rodziców lub jednego z nich znajduje się na terytorium jednej umawiającej się strony, a miejsce zamieszkania dziecka znajduje się na terytorium drugiej umawiającej się strony, stosunki prawne

między nimi określa prawo umawiającej się strony, której obywatelem jest dziecko.

3. Postępowanie o zaprzeczenie i ustalenie ojcostwa lub macierzyństwa oraz o stwierdzenie urodzenia dziecka z danego małżeństwa toczy się według prawa umawiającej się strony, której obywatelem jest dziecko w chwili urodzenia.

4. Stosunki prawne między dzieckiem osób, które nie pozostają w związku małżeńskim, a jego matką lub ojcem określa się według prawa umawiającej się strony, której obywatelem jest dziecko.

5. Jeżeli dziecko jest obywatelem jednej umawiającej się strony, a mieszka na terytorium drugiej umawiającej się strony, a ustawodawstwo tej umawiającej się strony jest korzystniejsze dla dziecka, stosuje się ustawodawstwo tej umawiającej się strony.

6. Właściwe do wydawania orzeczeń w sprawach dotyczących stosunków prawnych określonych w ust. 1, 2, 3, 4 i 5 są organy umawiającej się strony, której obywatelem jest dziecko lub na której terytorium dziecko ma miejsce zamieszkania lub pobytu.

Artykuł 30

Formy transakcji

1. Forma transakcji jest określana przez prawo właściwe dla samej transakcji. Wystarczające jest jednak przestrzeganie prawa miejsca zawarcia transakcji.

2. Formę transakcji dotyczącej nieruchomości określa prawo umawiającej się strony, na której terytorium znajduje się nieruchomość”.

b) prawo krajowe

Zakon za zadyljenijata i dogoworite (ustawa o zobowiązaniach i umowach) z 1951 r.

Artykuł 18. Umowy dotyczące przeniesienia prawa własności lub ustanowienia innych praw rzeczowych na nieruchomościach są zawierane w formie aktu notarialnego.

Kodeks na mezdunarodnoto czastno prawo (kodeks prawa prywatnego międzynarodowego) z 2005 r.

Artykuł 85. (1) Stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają prawu państwa ich wspólnego miejsca zwykłego pobytu.

(2) Jeżeli rodzice i dziecko nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, stosunki między nimi podlegają prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka,

lub prawu państwa obywatelstwa dziecka, jeżeli jest ono korzystniejsze dla dziecka.

Grażdanski procesualen kodeks (kodeks postępowania cywilnego) z 2007 r.

Artykuł 586. (1) Sporządzając akt notarialny przenoszący prawo własności lub ustanawiający, przenoszący, zmieniający lub rozwiązujący inne prawo rzeczowe na nieruchomości, notariusz weryfikuje, czy osoba rozporządzająca prawem jest właścicielem nieruchomości i czy spełnione są szczególne wymogi dotyczące dokonania transakcji.

(2) Prawo własności powinno być potwierdzone odpowiednimi dokumentami. [...]

(3) Notariusz poświadczając w akcie notarialnym również przeprowadzenie weryfikacji, o której mowa w ust. 1, wskazując dokumenty potwierdzające prawo własności oraz spełnienie pozostałych wymogów.

(4) W przypadku gdy dokument dotyczący prawa własności osoby rozporządzającej prawem nie jest zarejestrowany, akt notarialny nie jest wydawany dopóty, dopóki ów dokument nie zostanie zarejestrowany.

Semeen kodeks (kodeks rodzinny) z 2009 r.

Artykuł 130. (1) Rodzice zarządzają majątkiem dziecka w jego interesie, ze starannością dobrego zarządcy.

(2) Dochód z majątku dziecka, który nie jest niezbędny do zaspokojenia jego własnych potrzeb, może być wykorzystany do zaspokojenia potrzeb rodziny.

(3) Dokonanie czynności związanych z rozporządzeniem prawem do nieruchomości, prawem do ruchomości w drodze formalnej transakcji oraz depozytami i papierami wartościowymi należącymi do dziecka może nastąpić za zgodą sądu rejonowego właściwego dla aktualnego miejsca zamieszkania dziecka, jeżeli to rozporządzenie nie jest sprzeczne z interesem dziecka.

(4) Darowizna, zrzeczenie się praw, pożyczka i zabezpieczenie zobowiązań innej osoby przez dziecko, które nie osiągnęło pełnoletności, są nieważne. W drodze wyjątku zabezpieczenie zobowiązań innej osoby poprzez zastaw lub hipotekę może być dokonane w trybie określonym w ust. 3, gdy jest to konieczne lub gdy jest to związane z oczywistą korzyścią dla dziecka lub w przypadku zaistnienia wyjątkowych potrzeb rodziny.

(5) Do transakcji osoby niepełnoletniej, która zawarła związek małżeński, zastosowanie ma jedynie ograniczenie określone w art. 6 ust. 4.

c) istotne orzecznictwo krajowe

Zgodnie z postanowieniem nr 144 z dnia 2.6.2015 R. wydanym w sprawie cywilnej nr 1100/2015 r. przez Wyrchowen kasacionen syd (najwyższy sąd kasacyjny) w składzie drugiej izby cywilnej):

„zgodnie z art. 130 ust. 3 [Semeen kodeks] dokonanie czynności związanych z rozporządzeniem nieruchomości, ruchomościami w drodze formalnej transakcji oraz depozytami i papierami wartościowymi należącymi do dziecka jest dopuszczalne za zezwoleniem sądu rejonowego aktualnego miejsca zamieszkania, jeżeli to rozporządzenie nie jest sprzeczne z interesem dziecka. Przepis ten zawarto w rozdziale regulującym stosunki między rodzicami a dziećmi. Zgodnie z art. 85 [Kodeks na meždunarodnoto czastno prawo] stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają prawu państwa, w którym znajduje się ich wspólne miejsce zwykłego pobytu. W art. 25 umowy między Bułgarską Republiką Ludową a ZSRR o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych również przewidziano stosowanie do stosunków między rodzicami a dziećmi prawa państwa, na którego terytorium mają oni miejsce zamieszkania. Jednocześnie należy mieć na uwadze, że celem przepisu zawartego w art. 130 ust. 3 [Semeen kodeks] jest zapewnienie ochrony interesu dziecka przy rozporządzaniu jego majątkiem. Wydanie zezwolenia na rozporządzenie prawem jest wymogiem określonym w szczególnych przepisach dotyczących zawarcia transakcji zbycia w rozumieniu art. 586 ust. 1 Graždanski procesualen kodeks, którego spełnienie podlega weryfikacji przez notariusza w momencie zawierania umowy. Zgodnie z art. 65 ust. 1 [Kodeks na meždunarodnoto czastno prawo] nabycie i wygaśnięcie praw rzeczowych i posiadania podlega prawu państwa, w którym znajduje się rzecz. Podobne znaczenie ma również również 30 ust. 2 wspomnianej umowy o pomocy prawnej. W konsekwencji również do szczególnych wymogów ustaw (w tym wymogu określonego w art. 130 ust. 3 [Semeen kodeks]) dotyczących przeniesienia prawa własności nieruchomości mają zastosowanie te same ustawy. Ponieważ to sąd udziela zezwolenia na rozporządzenie prawem do nieruchomości, powinien to być sąd w państwie, w którym nieruchomość jest położona”.

Powyższe postanowienie, dostępne w witrynie internetowej Wyrchowen kasacionen syd, dotyczy sprawy obywateli rosyjskich, a pytanie, w odniesieniu do którego Wyrchowen kasacionen syd dokonał wykładni, ma następujące brzmienie: Czy sąd bułgarski jest właściwy do rozpoznania wniosku na podstawie art. 130 ust. 3 [Semeen kodeks], złożonego przez przedstawiciela ustawowego osoby małoletniej, obywatela Rosji, dotyczącego udzielenia zgody na rozporządzenie prawem do nieruchomości należącej do dziecka, położonej na terytorium Republiki Bułgarii?

Ten sam pogląd prawny przedstawiono w postanowieniu nr 7276 z dnia 14.6.2023 R. wydanym w sprawie cywilnej nr 6491/2023 r. przez Sofijski gradski syd (sąd miejski w Sofii), pierwsza izba cywilna, w którym uchylono postanowienie nr 15959 z dnia 2.5.2023 R. wydane w sprawie cywilnej nr 14139/2023 r. przez Sofijski rajonen syd (sąd rejonowy w Sofii), [...] (niniejsza sprawa). Jednakże w tym kontekście skład orzekający Sofijski gradski syd, aby odmówić zastosowania przepisów rozporządzenia 2019/1111 do wniosków dzieci

o zezwolenie na rozporządzenie prawem do nieruchomości położonych w Bułgarii, powołał się również na art. 4 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych. W zakresie, w jakim wskazany przepis dotyczy prawa właściwego, a nie jurysdykcji krajowej w sporze, można przyjąć, że Sofijski gradski syd chciał odnieść się do art. 24 pkt 1 rozporządzenia 1215/2012, w którym uregulowano wyłączną jurysdykcję krajową sądów państw członkowskich, w których położona jest nieruchomość, w sprawach, których przedmiotem są prawa rzeczowe na nieruchomości lub umowa najmu nieruchomości.

KONTEKST FAKTYCZNY. KONIECZNOŚĆ WYKŁADNI PRZEPISÓW PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

- 4 Obecnie wielu obywateli Federacji Rosyjskiej, którzy nabyli nieruchomości w Bułgarii (na wybrzeżu Morza Czarnego, w kurortach górskich i w innych miejscowościach), próbuje je sprzedać. W wielu przypadkach nieruchomości te są częściowo lub w całości własnością dzieci – czy to z powodu dziedziczenia, czy też dlatego, że nieruchomości zostały nabyte na nazwiska dzieci od samego początku. Zgodnie z bułgarskim prawem krajowym rozporządzenie, na przykład w drodze sprzedaży, prawem do nieruchomości dziecka wymaga uprzedniego zezwolenia sądu wydawanego w postępowaniu zabezpieczającym.
- 5 Niektóre z bułgarskich sądów wydają się być zorientowane na rozumienie, że mają jurysdykcję krajową do udzielenia takiego zezwolenia w przypadku wniosków dzieci obywateli rosyjskich dotyczących sprzedaży nieruchomości w Bułgarii, powołując się na postanowienia umowy o pomocy prawnej między Bułgarską Republiką Ludową a ZSRR z 1975 r. i na przepisy rozporządzenia nr 563/2008 (prawidłowe odniesienie to art. 24 pkt 1 rozporządzenia 1215/2012). Wymóg zezwolenia sądu na sprzedaż nieruchomości jest uznawany przez sądy bułgarskie za część formy umowy przeniesienia własności nieruchomości i opiera się na tym, że jurysdykcja sądu bułgarskiego wynika z tego, że sprawa dotyczy sytuacji prawnej i transakcji związanych z nieruchomościami w Bułgarii, a nie odpowiedzialności rodzicielskiej w odniesieniu do dzieci. W ten sposób sąd bułgarski ma jurysdykcję, nawet jeśli dzieci mają miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej lub w państwie trzecim – na przykład w Rosji.
- 6 W wyroku z dnia 6 października 2015 r. wydanym w sprawie C-404/14, Matoušková, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, należy interpretować w ten sposób, że zatwierdzenie umowy w sprawie działu spadku zawartej przez kuratora małoletnich dzieci w ich imieniu stanowi środek związany z wykonywaniem odpowiedzialności rodzicielskiej w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. b) owego

rozporządzenia, objęty zakresem stosowania tego ostatniego, a nie środek związany z dziedziczeniem w rozumieniu art. 1 ust. 3 lit. f) owego rozporządzenia, wykluczony z zakresu stosowania owego rozporządzenia.

- 7 Dokonując wspomnianej wykładni, Trybunał Sprawiedliwości wypowiedział się na temat relacji między przepisami rozporządzenia nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji krajowej w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej a przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego, jednakże tutejszemu sądowi nie jest znane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości dotyczące relacji między przepisami rozporządzenia 2019/1111 dotyczącego jurysdykcji krajowej w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej w ramach postępowań zabezpieczających związanych z majątkiem dziecka a przepisami rozporządzenia 1215/2012 w sprawie jurysdykcji krajowej w sporach dotyczących nieruchomości.
- 8 Tutejszemu sądowi nie jest również znane orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości dotyczące kwestii, czy dwustronne umowy o pomocy prawnej zawarte przez państwa członkowskie z państwami trzecimi (zawierające postanowienia dotyczące jurysdykcji krajowej oraz prawa właściwego dla sporów i wniosków obywateli umawiających się stron), przed datą przystąpienia państwa członkowskiego i przed przyjęciem danego rozporządzenia, stanowią odstępstwo od przepisów danego rozporządzenia. Podobne dwustronne umowy o pomocy prawnej były zawierane przez Bułgarię i inne kraje byłego bloku wschodniego, obecnie państwa członkowskie UE, ze Związkiem Radzieckim do 1989 r., a umowy te mają obecnie zastosowanie w stosunkach z Federacją Rosyjską. Te umowy dwustronne nie są wymienione na przykład w rozdziale VIII rozporządzenia 2019/1111 i istnieją wątpliwości, czy nie stanowią one odstępstwa od przepisów rozporządzenia, czy też odwrotnie – to rozporządzenie wprowadza od nich odstępstwa.
- 9 Powyższe uzasadnia skierowanie trzech pytań prejudycjalnych do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Z powyższych względów tutejszy sąd

POSTANAWIA

ZAWIESZA postępowanie w sprawie cywilnej nr **14139** z 2023 r. prowadzonej przed Sofijski rajonen syd, [...], do czasu wydania orzeczenia przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

KIERUJE, na podstawie art. 267 akapit pierwszy TFUE, **WNIOSEK O WYDANIE ORZECZENIA W TRYBIE PREJUDYCJALNYM** w przedmiocie następujących pytań prejudycjalnych:

1. Czy zakresem stosowania art. 1 lit. e) rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę, objęte są kwestie dotyczące sądowych postępowań zabezpieczających związanych z udzieleniem przez sąd zezwolenia na rozporządzenie, na przykład sprzedaż, nieruchomości lub udziałów w nieruchomościach należących do dziecka?
2. Według przepisów którego rozporządzenia należy określić jurysdykcję krajową sądu państwa członkowskiego Unii Europejskiej w ramach sądowych postępowań zabezpieczających związanych z udzieleniem przez sąd zezwolenia na rozporządzenie, na przykład sprzedaż, nieruchomości lub udziałów w nieruchomościach należących do dziecka – na podstawie art. 7 ust. 1 rozporządzenia 2019/1111 – **przez sąd miejsca zwykłego pobytu dziecka**, czy też na podstawie art. 4 ust. 1 lit. c) rozporządzenia (WE) nr 593/2008, odpowiednio art. 24 ust. 1 rozporządzenia 1215/2012 – **przez sąd miejsca położenia nieruchomości**?
3. Czy przepisy rozporządzenia 2019/1111 dotyczące jurysdykcji krajowej w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej stanowią odstępstwo od dwustronnej umowy międzynarodowej między państwem członkowskim (Bułgarią) a państwem trzecim (Związkiem Radzieckim, odpowiednio Federacją Rosyjską), zawartej przed przystąpieniem państwa członkowskiego do Unii Europejskiej, jeżeli ta umowa międzynarodowa nie jest wymieniona w rozdziale VIII rozporządzenia 2019/1111?

Postanowienie jest prawomocne i nie podlega zaskarżeniu.

Sędzia: